

Η Ευημερία της Ανθρωπότητας

Σε ένα βαθμό αδιανόητο μια δεκαετία πριν, το ιδανικό της παγκόσμιας ειρήνης παίρνει τώρα σάρκα και οστά. Εμπόδια που για πολύ καιρό φαίνονταν αμετακίνητα έχουν γκρεμιστεί στο δρόμο της ανθρωπότητας. Προφανώς αδιάλλακτες διαμάχες έχουν αρχίσει να παραδίδονται σε διαδικασίες συζήτησης και επίλυσης. Ξεπροβάλλει μια προθυμία καταπολέμησης της στρατιωτικής επιθετικότητας μέσα από ενοποιημένη διεθνή δράση. Το αποτέλεσμα είναι ότι έχει ξυπνήσει τόσο στις μάζες της ανθρωπότητας όσο και σε πολλούς παγκόσμιους ηγέτες ένας βαθμός αισιοδοξίας για το μέλλον του πλανήτη μας κάτι που είχε σχεδόν εκλείψει.

Σε ολόκληρο τον κόσμο, τεράστιες διανοητικές και πνευματικές ενέργειες αναζητούν έκφραση, ενέργειες των οποίων η συσσωρευμένη πίεση βρίσκεται σε άμεση αναλογία με τις απογοητεύσεις των τελευταίων δεκαετιών. Παντού πολλαπλασιάζονται τα σημάδια της επιθυμίας των λαών της γης για τερματισμό των συγκρούσεων και της δοκιμασίας και ερήμωσης από τα οποία καμιά χώρα δεν είναι πια απαλλαγμένη. Αυτές οι εμφανιζόμενες ωθήσεις για αλλαγή πρέπει να αξιοποιηθούν και να διοχετευτούν στην υπερπήδηση των εμποδίων που παραμένουν κωλύοντας την πραγματοποίηση του πανάρχαιου ονείρου της παγκόσμιας ειρήνης. Η προσπάθεια της θέλησης που απαιτείται για ένα τέτοιο έργο δεν μπορεί να συγκληθεί μόνο με εκκλήσεις για δράση ενάντια στα αμέτρητα δεινά που προσβάλλουν την κοινωνία. Πρέπει να εμψυχωθεί από ένα όραμα ανθρώπινης ευημερίας με όλη τη σημασία του όρου -ένα ξύπνημα των δυνατοτήτων για πνευματική και υλική ευημερία που μπορεί τώρα να γίνει αντιληπτή. Οι δικαιούχοι της πρέπει να είναι όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη, χωρίς διάκριση, χωρίς επιβολή όρων που δεν έχουν σχέση με τους βασικούς στόχους μιας τέτοιας επαναδιοργάνωσης των ανθρώπινων υποθέσεων.

Η ιστορία έχει μέχρι τώρα καταγράψει καταρχήν την εμπειρία των φυλών, πολιτισμών, τάξεων και εθνών. Με τη φυσική ένωση του πλανήτη σε αυτό τον αιώνα και την αναγνώριση της αλληλεξάρτησης όλων που ζουν σ' αυτόν, η ιστορία της ανθρωπότητας σαν ένας λαός ξεκινάει τώρα. Ο μακρόχρονος και αργός εκπολιτισμός του ανθρώπινου χαρακτήρα υπήρξε μια σποραδική εξέλιξη, άνιση και ομολογουμένως άδικη όσον αφορά τα υλικά οφέλη που έχει προσφέρει. Παραταύτα, προικισμένοι με τον πλούτο όλης της γενετικής και πολιτιστικής πολυμορφίας που έχει αναπτυχθεί σε παλαιότερες εποχές, οι κάτοικοι της γης προκαλούνται να πλησιάσουν τη συλλογική τους κληρονομιά και να αναλάβουν, συνειδητά και συστηματικά, την ευθύνη για το σχεδιασμό του μέλλοντός τους.

Δεν είναι ρεαλιστικό να φανταστεί κανείς ότι το όραμα του επόμενου σταδίου στην εξέλιξη του πολιτισμού μπορεί να διαμορφωθεί χωρίς μια ενδελεχή επανεξέταση των συμπεριφορών και προϋποθέσεων που σήμερα αποτελούν τη βάση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Στο πιο εμφανές επίπεδο, μια τέτοια αναθεώρηση πρέπει να στραφεί προς πρακτικά ζητήματα που έχουν να κάνουν με πολιτική, αξιοποίηση πόρων, διαδικασίες σχεδιασμού, μεθοδολογίες υλοποίησης και οργάνωση. Στην πορεία, εξάλλου, θα προβάλλουν γρήγορα θεμελιώδη ζητήματα, που σχετίζονται με τους μακροπρόθεσμους στόχους που πρέπει να επιδιωχτούν, τις κοινωνικές δομές που απαιτούνται, τις συνέπειες για ανάπτυξη αρχών κοινωνικής δικαιοσύνης και τη φύση και το ρόλο της γνώσης στην επίτευξη μόνιμης αλλαγής. Πραγματικά, μια τέτοια επανεξέταση θα οδηγηθεί στην αναζήτηση μιας ευρείας συναίνεσης στην αντίληψη για την ίδια την ανθρώπινη φύση.

Δύο τομείς συζήτησης ανοίγονται κατευθείαν μπροστά σε όλα αυτά τα ζητήματα, είτε εννοιολογικά είτε πρακτικά, και με βάση αυτούς τους δύο τομείς επιθυμούμε να εξερευνήσουμε, στις σελίδες που ακολουθούν, το θέμα μιας στρατηγικής για μια παγκόσμια ανάπτυξη. Ο πρώτος είναι τα κυρίαρχα πιστεύω σχετικά με τη φύση και το σκοπό της διαδικασίας ανάπτυξης. Ο δεύτερος είναι οι ρόλοι που ανατίθενται μέσα σ' αυτήν στους διάφορους πρωταγωνιστές.

Οι προϋποθέσεις που κατευθύνουν το σύγχρονο αναπτυξιακό σχεδιασμό είναι ουσιαστικά υλιστικές. Αυτό σημαίνει ότι ο σκοπός της ανάπτυξης καθορίζεται με βάση την επιτυχή καλλιέργεια σε όλες τις κοινωνίες των μέσων εκείνων για την επίτευξη της υλικής ευημερίας η οποία, μέσα από τη δοκιμή και το λάθος, έχει ήδη αρχίσει να χαρακτηρίζει μερικές περιοχές του κόσμου. Τροποποιήσεις στον αναπτυξιακό διάλογο συμβαίνουν όντως, εξυπηρετώντας πολιτισμικές και πολιτικού συστήματος διαφορές και ανταποκρινόμενες στους ανησυχητικούς κινδύνους που παρουσιάζονται από την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Ωστόσο οι υποκείμενες υλιστικές προϋποθέσεις παραμένουν ουσιαστικά ανέπαφες.

Καθώς ο εικοστός αιώνας πλησιάζει στο τέλος του, δεν είναι πια δυνατό να εμμένουμε στην πίστη ότι η προσέγγιση στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη την οποία έχει προκαλέσει η υλιστική αντίληψη της ζωής έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ανθρωπότητας. Οι αισιόδοξες προβλέψεις σχετικά με τις αλλαγές που θα προκαλούσε έχουν εξαφανιστεί μέσα στη συνεχώς διευρυνόμενη άβυσσο που διαχωρίζει τα επίπεδα διαβίωσης μιας μικρής και σχετικά φθίνουσας μειονότητας των κατοίκων του κόσμου από τη φτώχεια που βιώνει η τεράστια πλειονότητα του πληθυσμού της υφηλίου.

Αυτή η άνευ προηγουμένου οικονομική κρίση, μαζί με την κοινωνική κατάρρευση που έχει επιφέρει, αντανακλά μια βαθιά πλάνη στην αντίληψη για την ίδια τη φύση του ανθρώπου. Διότι τα επίπεδα ανταπόκρισης που εκδηλώνονται από τους ανθρώπους στα ερεθίσματα της επικρατούσας τάξης δεν είναι μόνο ανεπαρκή αλλά φαίνονται σχεδόν άσχετα ενόψει των παγκόσμιων γεγονότων. Μας αποδεικνύεται ότι αν δεν βρει η ανάπτυξη της κοινωνίας ένα σκοπό πέρα από τη βελτίωση και μόνο των υλικών συνθηκών θα αποτύχει να φτάσει ακόμη και σε αυτούς τους στόχους. Αυτός ο σκοπός πρέπει να αναζητηθεί στις πνευματικές διαστάσεις της ζωής και στο κίνητρο που ξεπερνά ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό σκηνικό και έναν τεχνικά επιβαλλόμενο διαχωρισμό των ανθρώπινων κοινωνιών σε 'ανεπτυγμένες' και 'αναπτυσσόμενες'.

Καθώς ο σκοπός της ανάπτυξης επαναπροσδιορίζεται, θα γίνει απαραίτητο επίσης να επανεξετάσουμε τις προϋποθέσεις σχετικά με τους κατάλληλους ρόλους που πρέπει να παιχτούν από τους πρωταγωνιστές της διαδικασίας. Ο κρίσιμος ρόλος του κράτους σε οποιοδήποτε επίπεδο, δεν απαιτεί καμιά ανάλυση. Οι μελλοντικές γενιές, ωστόσο, θα βρουν σχεδόν ακατανόητο το γεγονός ότι, σε μια εποχή που εξυμνούσε τη φιλοσοφία της κοινωνικής εξίσωσης και σχετικών δημοκρατικών αρχών, ο αναπτυξιακός σχεδιασμός έβλεπε τις μάζες της ανθρωπότητας ουσιαστικά σαν αποδέκτες αγαθών προερχόμενων από την αρωγή και την εκπαίδευση. Παρά την αναγνώριση της συμμετοχής ως μια αρχή, η προοπτική για τη λήψη αποφάσεων, που αφήνεται στους περισσότερους πληθυσμούς του κόσμου, είναι στην καλύτερη περίπτωση δευτερεύουσα, περιορισμένη σε ένα φάσμα επιλογών που διαμορφώνεται από παράγοντες απρόσιτους σε αυτούς και καθορίζεται από στόχους που είναι συχνά ασυμβίβαστοι με την αντίληψή τους περί πραγματικότητας.

Αυτή η προσέγγιση επιβεβαιώνεται ακόμη, σιωπηρά αν όχι ρητά, από την καθιερωμένη θρησκεία. Φορτωμένη με τις παραδόσεις του πατερναλισμού, η επικρατούσα θρησκευτική σκέψη

φαίνεται ανίκανη να μεταφράσει μια εκπεφρασμένη πίστη στις πνευματικές διαστάσεις της ανθρώπινης φύσης σε εμπιστοσύνη στη συλλογική δυνατότητα της ανθρωπότητας να υπερβαίνει υλικές συνθήκες.

Μια τέτοια στάση αγνοεί τη σπουδαιότητα αυτού που ενδεχομένως είναι το πιο σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο της εποχής μας. Αν είναι αλήθεια ότι οι κυβερνήσεις του κόσμου αγωνίζονται μέσω του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών να χτίσουν μια νέα παγκόσμια τάξη, είναι εξίσου αλήθεια ότι οι λαοί του κόσμου εμπυχώνονται από το ίδιο όραμα. Η ανταπόκρισή τους έχει πάρει τη μορφή μιας ξαφνικής άνθησης αμέτρητων κινημάτων και οργανώσεων κοινωνικής αλλαγής σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ανάπτυξη των γυναικών, οι κοινωνικές προϋποθέσεις για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, η υπέρβαση των προκαταλήψεων, η ηθική εκπαίδευση των παιδιών, ο αλφαριθμητισμός, η βασική ιατρική περίθαλψη και ένα πλήθος άλλων ζωτικών ενδιαφερόντων επιβάλλει το καθένα την επείγουσα προάσπιση οργανισμών που υποστηρίζονται από όλο και περισσότερους σε κάθε σημείο της υφελίου.

Αυτή η ανταπόκριση των ανθρώπων του κόσμου στις επιτακτικές ανάγκες της εποχής αντηχεί την έκκληση που πρόβαλε ο Μπαχαολλά περισσότερο από εκατό χρόνια πριν: “Ασχοληθείτε εναγωνίως με τις ανάγκες της εποχής που ζείτε και επικεντρώστε τις σκέψεις σας στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της.” Η μεταμόρφωση την οποία μεγάλος αριθμός απλών ανθρώπων θα φτάσει να βιώσει -μια αλλαγή που είναι εντυπωσιακά απότομη στην προοπτική της ιστορίας του πολιτισμού- παρουσιάζει βασικά ερωτήματα σχετικά με το ρόλο που έχει ανατεθεί στο γενικό σώμα της ανθρωπότητας στο σχεδιασμό του μέλλοντος του πλανήτη μας.

I

Η βάση μιας στρατηγικής που μπορεί να απασχολήσει τον πληθυσμό του κόσμου στην ανάληψη ευθύνης για τη συλλογική του μοίρα πρέπει να είναι η συνειδητοποίηση της ενότητας της ανθρωπότητας. Απατηλά απλή στον κοινό διάλογο, η ιδέα ότι η ανθρωπότητα συνίσταται από ένα μοναδικό λαό παρουσιάζει θεμελιώδεις προκλήσεις στον τρόπο που οι περισσότεροι θεσμοί της σημερινής κοινωνίας εκτελούν τις λειτουργίες τους. Είτε με τη μορφή της αντιπαλότητας που χαρακτηρίζει τη δομή της πολιτικής κυβέρνησης, της αρχής της υπεράσπισης που διαποτίζει το μεγαλύτερο μέρος του αστικού δικαίου, μιας μεγαλοποίησης του αγώνα ανάμεσα στις τάξεις και άλλες κοινωνικές ομάδες, ή του ανταγωνιστικού πνεύματος που δεσπόζει σε τόσους πολλούς τομείς της σύγχρονης ζωής, η διαμάχη γίνεται παραδεκτή σαν το βασικό κίνητρο της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης. Παρουσιάζει μία ακόμη έκφραση στην κοινωνική οργάνωση της υλιστικής ερμηνείας της ζωής που έχει προοδευτικά σταθεροποιηθεί στους δύο περασμένους αιώνες.

Σε μια επιστολή απευθυνόμενη στη βασίλισσα Βικτωρία περισσότερο από έναν αιώνα πριν και χρησιμοποιώντας μια αναλογία που δείχνει το μοναδικό πρότυπο που υπόσχεται πειστικά την οργάνωση μιας πλανητικής κοινωνίας, ο Μπαχαολλά σύγκρινε τον κόσμο με το ανθρώπινο σώμα. Δεν υπάρχει πραγματικά κανένα άλλο πρότυπο στη φαινομενική ύπαρξη στο οποίο μπορούμε λογικά να στραφούμε. Η ανθρώπινη κοινωνία δεν συνίσταται απλώς από διαφοροποιημένα κύτταρα αλλά

από συνδυασμούς ατόμων από τα οποία το καθένα είναι προικισμένο με διάνοηση και βούληση. Ωστόσο, οι μορφές λειτουργίας που χαρακτηρίζουν τη βιολογική φύση του ανθρώπου διαγράφουν θεμελιώδεις αρχές της ύπαρξης. Κύρια μεταξύ αυτών είναι η αρχή της ενότητας στην πολυμορφία. Παραδόξως, ακριβώς η ολότητα και η πολυπλοκότητα της διάταξης που συνθέτει το ανθρώπινο σώμα -και η τέλεια ενότητα των κυττάρων μέσα στο σώμα- είναι εκείνα που επιτρέπουν την πλήρη αναγνώριση των χαρακτηριστικών δυνατοτήτων που ενυπάρχουν στο κάθε ένα από αυτά τα συστατικά στοιχεία. Κανένα κύτταρο δεν ζει έξω από το σώμα, είτε συνεισφέρει στη λειτουργία του είτε παίρνει το μερίδιό του από την ευεξία του όλου. Η σωματική ευεξία που επιτυγχάνεται έτσι έχει σαν σκοπό να καταστήσει δυνατή την έκφραση της ανθρώπινης συνειδητότητας. Αυτό σημαίνει ότι ο σκοπός της βιολογικής ανάπτυξης υπερβαίνει την απλή ύπαρξη του σώματος και των μερών του.

Αυτό που ισχύει για τη ζωή του ατόμου βρίσκεται σε αντιστοιχία με την ανθρώπινη κοινωνία. Το ανθρώπινο είδος είναι ένα οργανικό σύνολο, με καθοδηγητική θέση στην εξελικτική πορεία. Το γεγονός ότι η ανθρώπινη συνείδηση λειτουργεί απαραίτητα μέσα από μια απεριόριστη πολυμορφία όσον αφορά το νου και τα κίνητρα των ατόμων δεν μειώνει με κανέναν τρόπο την ουσιαστική της ενότητα. Πραγματικά, πρόκειται ακριβώς για μια έμφυτη πολυμορφία που διακρίνει την ενότητα από την ομοιογένεια ή την ομοιομορφία. Αυτό που βιώνουν οι άνθρωποι του κόσμου σήμερα, είτε ο Μπαχαλλά, είναι η συλλογική τους ενηλικίωση και μέσα από αυτή την προβαλλόμενη ωρίμανση της φυλής η αρχή της ενότητας στην πολυμορφία θα βρει πλήρη έκφραση. Από τις πρωιμότερες απαρχές της στη σταθεροποίηση της οικογενειακής ζωής, η πορεία της κοινωνικής οργάνωσης μετέβη διαδοχικά από τις απλές δομές της φατρίας και της φυλής, μέσα από πολυάριθμες μορφές αστικής κοινωνίας, στην τελική εμφάνιση της πόλης-κράτους, παρουσιάζοντας το κάθε στάδιο έναν πλούτο από νέες ευκαιρίες για την άσκηση της ανθρώπινης δυνατότητας.

Σαφώς η πρόοδος της φυλής δεν έγινε σε βάρος της ανθρώπινης ατομικότητας. Με την αύξηση της κοινωνικής οργάνωσης, διευρύνθηκε ανάλογα και η προοπτική για την έκφραση των δυνατοτήτων που βρίσκονται σε λανθάνουσα κατάσταση σε κάθε άνθρωπο. Επειδή η σχέση ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνία είναι αμοιβαία, η μεταμόρφωση που απαιτείται τώρα πρέπει να επέρθει ταυτόχρονα μέσα στην ανθρώπινη συνείδηση και τη δομή των κοινωνικών θεσμών. Μέσα στις ευκαιρίες που παρέχονται από αυτήν ακριβώς τη διπλή διαδικασία της αλλαγής θα βρει το σκοπό της μια στρατηγική παγκόσμιας ανάπτυξης. Σε αυτό το κρίσιμο στάδιο της ιστορίας, ο σκοπός αυτός πρέπει να είναι η εγκατάσταση μόνιμων θεμελιών πάνω στα οποία ο πλανητικός πολιτισμός μπορεί βαθμιαία να διαμορφωθεί.

Η θεμελίωση ενός παγκόσμιου πολιτισμού απαιτεί τη δημιουργία νόμων και θεσμών που είναι καθολικοί τόσο στο χαρακτήρα όσο και στο κύρος. Η προσπάθεια μπορεί να ξεκινήσει μόνο όταν εκείνοι στα χέρια των οποίων βρίσκεται η ευθύνη των αποφάσεων ενστερνιστούν ολόψυχα την ιδέα της ενότητας της ανθρωπότητας και όταν οι σχετικές αρχές διακηρυχτούν μέσα από τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αφού περαστεί αυτό το κατάφλι, θα τεθεί σε κίνηση μια διαδικασία μέσα από την οποία οι λαοί του κόσμου θα οδηγηθούν στο έργο της διατύπωσης κοινών στόχων και στη δέσμευση για την εκπλήρωσή τους. Μόνο ένας πολύ θεμελιώδης επαναπροσανατολισμός μπορεί να τους προστατέψει, επίσης, από τους πανάρχαιους δαίμονες της εθνικής και θρησκευτικής διαμάχης. Μόνο μέσα από την αναφαινόμενη συνειδητοποίηση ότι είναι όλοι ένας μοναδικός λαός θα μπορέσουν οι κάτοικοι του πλανήτη να στραφούν μακριά από τα πρότυπα της διαμάχης που έχουν κυριαρχήσει στην κοινωνική οργάνωση στο παρελθόν και θα αρχίσουν να μαθαίνουν τους τρόπους της συνεργασίας και της συμφιλίωσης. “Η ευημερία της

ανθρωπότητας’’, γράφει ο Μπαχαλλά, ‘‘η ειρήνη και η ασφάλειά της είναι ανέφικτες εκτός και εάν εδραιωθεί σταθερά η ενότητά της.’’

II

Η δικαιοσύνη είναι η μόνη δύναμη που μπορεί να μεταφράσει την αναφαινόμενη συνειδητοποίηση της ενότητας της ανθρωπότητας σε μια συλλογική θέληση μέσα από την οποία οι απαραίτητες δομές της παγκόσμιας κοινοτικής ζωής μπορούν με βεβαιότητα να χτιστούν. Μια εποχή η οποία βλέπει τους ανθρώπους του κόσμου να αποκτούν όλο και μεγαλύτερη πρόσβαση στην ενημέρωση κάθε είδους και σε μια πολυμορφία ιδεών θα δει τη δικαιοσύνη να επιβάλλεται σαν τη δεσπόζουσα αρχή για την επιτυχημένη κοινωνική οργάνωση. Με συχνότητα μεγαλύτερη από κάθε άλλη φορά, προτάσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη του πλανήτη θα πρέπει να παραδοθούν στο αμερόληπτο φως των προτύπων που απαιτεί.

Στο ατομικό επίπεδο, η δικαιοσύνη είναι η ικανότητα της ανθρώπινης ψυχής χάρη στην οποία μπορεί ο καθένας να διακρίνει την αλήθεια από το ψέμα. Στα μάτια του Θεού, δηλώνει ο Μπαχαλλά, η δικαιοσύνη είναι ‘‘το πιο αγαπητό από όλα τα πράγματα’’ αφού επιτρέπει στο κάθε άτομο να δει με τα δικά του μάτια παρά με τα μάτια των άλλων, να γνωρίσει μέσα από τη δική του γνώση παρά με τη γνώση του γείτονά του ή της ομάδας του. Απαιτεί αμεροληψία στην προσωπική κρίση, ισότητα στην αντιμετώπιση των άλλων και είναι επομένως ένας μόνιμος αν και απαιτητικός σύντροφος στις καθημερινές περιστάσεις της ζωής.

Στο επίπεδο της ομάδας, το ενδιαφέρον για δικαιοσύνη είναι η απαραίτητη πυξίδα στη συλλογική λήψη αποφάσεων γιατί είναι το μοναδικό μέσο με το οποίο μπορεί να επιτευχθεί η ενότητα της σκέψης και της δράσης. Εκτός του ότι δεν ενθαρρύνει το πνεύμα της τιμωρίας που έχει συχνά μεταμφιεστεί πίσω από το όνομά της σε παλαιότερες εποχές, η δικαιοσύνη είναι η πρακτική έκφραση της επίγνωσης ότι, για την επίτευξη της ανθρώπινης προόδου, τα συμφέροντα του ατόμου και εκείνα της κοινωνίας είναι αδιάρρηκτα συνδεδεμένα. Στο βαθμό που η δικαιοσύνη απασχολεί καίρια την ανθρώπινη αλληλεπίδραση, ενθαρρύνεται ένα συμβουλευτικό κλίμα το οποίο επιτρέπει να εξεταστούν οι επιλογές αμερόληπτα και να επιλεχθούν οι κατάλληλοι τρόποι για δράση. Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα οι αιώνιες τάσεις προς την εκμετάλλευση και τον κομματισμό ενδέχεται πολύ λιγότερο να εκτρέψουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Οι συνέπειες για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη είναι βαθιές. Το ενδιαφέρον για τη δικαιοσύνη προστατεύει το έργο καθορισμού της προόδου από τον πειρασμό να θυσιαστεί η ευημερία του συνόλου της ανθρωπότητας -ακόμη και του ίδιου του πλανήτη- για τα πλεονεκτήματα που μπορούν να παραχωρήσουν οι τεχνολογικές ανακαλύψεις σε προνομιούχες μειονότητες. Στο σχεδιασμό και προγραμματισμό, φροντίζει ώστε οι περιορισμένοι πόροι να μην διοχετεύονται στην επιδίωξη σχεδίων που δεν έχουν σχέση με τις ουσιαστικές κοινωνικές και οικονομικές προτεραιότητες της κοινότητας. Πάνω απ’ όλα μόνο τα αναπτυξιακά προγράμματα που θεωρούνται ότι ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και ότι είναι δίκαια στον αντικειμενικό σκοπό τους μπορούν

να ελπίζουν ότι θα κερδίσουν την αφοσίωση των μαζών της ανθρωπότητας από τις οποίες εξαρτάται η υλοποίηση. Οι σχετικές ανθρώπινες ιδιότητες, όπως η τιμιότητα, η προθυμία για εργασία και το πνεύμα της συνεργασίας προσαρμόζονται επιτυχώς στην εκπλήρωση εξαιρετικά απαιτητικών συλλογικών στόχων όταν κάθε μέλος της κοινωνίας -βασικά κάθε συστατική ομάδα της κοινωνίας- μπορεί να ευελπιστεί ότι προστατεύεται από πρότυπα και του εξασφαλίζονται αγαθά που ισχύουν το ίδιο για όλους.

Στην καρδιά του διαλόγου για μια στρατηγική κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης, επομένως, βρίσκεται το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διαμόρφωση μιας τέτοιας στρατηγικής επιζητεί ν' απαλλαχτεί η προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την επιρροή εσφαλμένων διχοτομήσεων που την έχουν για τόσο καιρό κρατήσει αιχμάλωτη. Η φροντίδα ώστε ο κάθε άνθρωπος να απολαμβάνει την ελευθερία της σκέψης και δράσης που συμβάλλει στην προσωπική του ανάπτυξη δεν δικαιολογεί την αφοσίωση στη λατρεία του ατομικισμού που φθείρει τόσο βαθιά πολλούς τομείς της σύγχρονης ζωής. Ούτε η φροντίδα για την εξασφάλιση της ευημερίας της κοινωνίας σαν σύνολο απαιτεί μια θεοποίηση του κράτους ως υποτιθέμενης πηγής ευημερίας της ανθρωπότητας. Απεναντίας: Η ιστορία αυτού του αιώνα δείχνει πολύ καθαρά ότι τέτοιες ιδεολογίες και οι κομματικοποιήσεις που αυτές προκαλούν έχουν αποτελέσει οι ίδιες τους βασικούς εχθρούς των συμφερόντων που ισχυρίζονται ότι υπηρετούν. Μόνο μέσα σε ένα συμβουλευτικό πλαίσιο που γίνεται εφικτό με τη συνειδητοποίηση της οργανικής ενότητας της ανθρωπότητας μπορούν όλες οι πλευρές του ενδιαφέροντος για τα ανθρώπινα δικαιώματα να βρουν νόμιμη και δημιουργική έκφραση.

Σήμερα, ο παράγοντας στον οποίο έχει περιέλθει το έργο της δημιουργίας αυτού του πλαισίου και της απελευθέρωσης της προαγωγής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από εκείνους που θα την εκμεταλλεύονταν είναι το σύστημα των διεθνών θεσμών που δημιουργήθηκε από τις τραγωδίες των δύο καταστροφικών παγκόσμιων πολέμων και την εμπειρία μιας παγκόσμιας οικονομικής κατάρρευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο όρος 'ανθρώπινα δικαιώματα' χρησιμοποιήθηκε ευρέως μόνο μετά τη διακήρυξη του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών το 1945 και την υιοθέτηση της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τρία χρόνια αργότερα. Σε αυτά τα ιστορικά έγγραφα, δόθηκε επίσημη αναγνώριση στο σεβασμό προς την κοινωνική δικαιοσύνη σε αντιστοιχία με την καθιέρωση της παγκόσμιας ειρήνης. Το γεγονός ότι η Διακήρυξη πέρασε χωρίς καμιά ψήφο διαφωνίας στη Γενική Συνέλευση της προσέδωσε από την αρχή ένα κύρος που αναπτύχθηκε σταθερά στα χρόνια που μεσολάβησαν.

Η δραστηριότητα που συνδέεται πιο στενά με τη συνειδητότητα που διακρίνει την ανθρώπινη φύση είναι η εξερεύνηση της αλήθειας από τον καθένα ξεχωριστά. Η ελευθερία της εξερεύνησης του σκοπού της ύπαρξης και της ανάπτυξης των χαρισμάτων της ανθρώπινης φύσης που την καθιστούν δυνατή απαιτεί προστασία. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελεύθεροι να γνωρίζουν. Το ότι γίνεται συχνά κατάχρηση αυτής της ελευθερίας και αυτή η κατάχρηση ενθαρρύνεται από στοιχεία της σημερινής κοινωνίας δεν μειώνει καθόλου την ισχύ της ίδιας της παρόρμησης.

Αυτή η χαρακτηριστική παρόρμηση της ανθρώπινης συνείδησης είναι εκείνη που παρέχει την ηθική επίταξη για τη διατύπωση πολλών δικαιωμάτων που περιέχονται στην Παγκόσμια Διακήρυξη και στις σχετικές Συμβάσεις. Η καθολική εκπαίδευση, η ελευθερία της διακίνησης, η πρόσβαση στην ενημέρωση και η ευκαιρία για συμμετοχή στην πολιτική ζωή είναι όλα πλευρές της λειτουργίας της που προϋποθέτουν σαφή εγγύηση από τη διεθνή κοινότητα. Το ίδιο ισχύει και για την ελευθερία της

σκέψης και του πιστεύω, που περιλαμβάνει τη θρησκευτική ελευθερία καθώς και το δικαίωμα να έχει κανείς άποψη και να εκφράζει αυτές τις απόψεις με τον κατάλληλο τρόπο.

Εφόσον το σώμα της ανθρωπότητας είναι ένα και αδιαίρετο, κάθε μέλος της φυλής γεννιέται στον κόσμο σαν παρακαταθήκη του συνόλου. Αυτή η παρακαταθήκη αποτελεί την ηθική βάση των περισσότερων άλλων δικαιωμάτων -βασικά οικονομικών και κοινωνικών- που τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών επιχειρούν παρομοίως να προσδιορίσουν. Η ασφάλεια της οικογένειας και της κατοικίας, η κυριότητα της περιουσίας και το δικαίωμα της προσωπικής ζωής εξυπακούονται όλα ότι ισχύουν για αυτό το καταπίστευμα. Οι υποχρεώσεις από την πλευρά της κοινότητας εκτείνονται μέχρι την προσφορά εργασίας, διανοητικής και φυσικής ιατρικής περίθαλψης, κοινωνικής ασφάλισης, δίκαιης μισθοδοσίας, ανάπαυσης και αναψυχής και πλήθος άλλων εύλογων απαιτήσεων από την πλευρά κάθε μέλους της κοινωνίας.

Η αρχή της συλλογικής παρακαταθήκης δημιουργεί επίσης το δικαίωμα στο κάθε άτομο να απαιτεί ώστε οι πολιτιστικές εκείνες συνθήκες που είναι ουσιαστικές για τη δική του ταυτότητα να απολαμβάνουν της προστασίας εθνικού και διεθνούς νόμου. Όπως ο ρόλος που παίζεται από το σύνολο των γονιδίων στη βιολογική ζωή της ανθρωπότητας και στο περιβάλλον της, ο τεράστιος πλούτος της πολιτιστικής πολυμορφίας που έχει επιτευχθεί εδώ και χιλιάδες χρόνια είναι ζωτικός στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη μιας ανθρώπινης φυλής που βιώνει τη συλλογική της ενηλικίωση. Αντιπροσωπεύει μια κληρονομιά στην οποία πρέπει να επιτραπεί να καρποφορήσει μέσα σε έναν παγκόσμιο πολιτισμό. Από τη μια πλευρά, οι πολιτιστικές εκφράσεις χρειάζεται να προστατευτούν από την ασφυξία που επιφέρουν οι υλιστικές επιδράσεις που κυριαρχούν σήμερα. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να μπορέσουν οι πολιτισμοί να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους με συνεχώς μεταβαλλόμενα πρότυπα πολιτισμού, απαλλαγμένοι από εκμετάλλευση για κομματικοποιημένους πολιτικούς σκοπούς.

“Το φως των ανθρώπων”, λέει ο Μπαχαολλά, “είναι η Δικαιοσύνη. Μην το σβήνετε με τους αντίθετους ανέμους της καταπίεσης και της τυραννίας. Ο σκοπός της δικαιοσύνης είναι η εμφάνιση της ενότητας μεταξύ των ανθρώπων. Ο ωκεανός της θείας σοφίας φουσκώνει μέσα από αυτόν τον εξυψωμένο λόγο, ενώ τα βιβλία του κόσμου δεν μπορούν να περιλάβουν την ενδότερη σημασία του.”

III

Για να μπορέσει ο κανόνας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που βρίσκεται τώρα στο στάδιο της διατύπωσης από την κοινότητα των εθνών να προωθηθεί και να καθιερωθεί ως ο επικρατέστερος διεθνής κανόνας, απαιτείται να γίνει ένας επαναπροσδιορισμός των ανθρωπίνων σχέσεων. Σημερινές αντιλήψεις του τι είναι φυσικό και ορθό στις σχέσεις -μεταξύ των ίδιων των ανθρώπων, μεταξύ ανθρώπων και φύσης, μεταξύ ατόμων και κοινωνίας και μεταξύ των μελών της κοινωνίας και των θεσμών της- αντανακλούν επίπεδα κατανόησης στα οποία έφτασε η ανθρώπινη φυλή στη διάρκεια παλαιότερων και λιγότερο ώριμων φάσεων στην εξέλιξή της. Αν η ανθρωπότητα όντως

ενηλικιώνεται, αν όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη συνθέτουν ένα μοναδικό λαό, αν η δικαιοσύνη πρόκειται να είναι η δεσπόζουσα αρχή της κοινωνικής οργάνωσης- τότε οι υπάρχουσες αντιλήψεις που ήταν δημιούργημα της άγνοιας για αυτές τις πραγματικότητες που ξεπροβάλλουν πρέπει να αναθεωρηθούν.

Η κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση έχει μόλις ξεκινήσει. Θα οδηγήσει, καθώς ξεδιπλώνεται, σε μια νέα αντίληψη σχετικά με τη φύση της οικογένειας και των δικαιωμάτων και ευθυνών κάθε μέλους της. Θα μεταβάλει εντελώς το ρόλο των γυναικών σε κάθε επίπεδο της κοινωνίας. Η επιρροή της στην ανακατάταξη της σχέσης των ανθρώπων με το έργο που επιτελούν και στην αντίληψή τους σχετικά με τη θέση της οικονομικής δραστηριότητας στη ζωή τους θα είναι καταλυτική. Θα επιφέρει εκτεταμένες αλλαγές στη διακυβέρνηση των ανθρώπινων υποθέσεων και στους θεσμούς που έχουν δημιουργηθεί για αυτό το έργο. Με την επίδρασή της, το έργο των μη-κυβερνητικών οργανισμών της κοινωνίας που αυξάνονται με ταχύτητα θα γίνει συνεχώς πιο ορθολογικό. Θα εξασφαλίσει τη δημιουργία μιας μόνιμης νομοθεσίας που θα προστατεύει τόσο το περιβάλλον όσο και τις αναπτυξιακές ανάγκες όλων των λαών. Τελικά, η αναδιάρθρωση ή ο ανασχηματισμός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών που ήδη προκαλεί αυτή η κίνηση θα οδηγήσει αναμφίβολα στην εγκαθίδρυση μιας παγκόσμιας ομοσπονδίας εθνών που θα έχει τα δικά της νομοθετικά, δικαστικά και εκτελεστικά όργανα.

Βασική στο έργο του επαναπροσδιορισμού του συστήματος των ανθρώπινων σχέσεων είναι η διαδικασία στην οποία ο Μπαχαλλά αναφέρεται ως συμβουλευτική συζήτηση. “Σε όλα τα πράγματα είναι απαραίτητη η συζήτηση,” είναι η συμβουλή Του. “Η ωριμότητα του χαρίσματος της αντίληψης φανερώνεται μέσα από τη συζήτηση.”

Το επίπεδο της αλήθειας που επιδιώκουν οι απαιτήσεις αυτής της διαδικασίας απέχει πολύ από τα πρότυπα της διαπραγμάτευσης και του συμβιβασμού που τείνουν να χαρακτηρίσουν τη σημερινή συζήτηση των ανθρώπινων υποθέσεων. Δεν μπορεί να επιτευχθεί-μάλιστα η επίτευξή της παρεμποδίζεται σοβαρά- από την καλλιέργεια της διαμαρτυρίας που είναι ένα άλλο χαρακτηριστικό που επικρατεί ευρέως στη σύγχρονη κοινωνία. Ο διάλογος, η προπαγάνδα, η μέθοδος της αντιπαλότητας, ολόκληρος ο μηχανισμός του κομματισμού που για πολύ καιρό αποτέλεσαν τόσο οικεία χαρακτηριστικά της συλλογικής δράσης είναι όλα ουσιαστικά επιζήμια για το σκοπό της που είναι: η επίτευξη μιας κοινής συναίνεσης για την αλήθεια μιας δεδομένης κατάστασης και η σοφότερη επιλογή μιας πράξης μεταξύ των ευκαιριών που παρουσιάζονται σε οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή.

Εκείνο που ζητάει ο Μπαχαλλά είναι μια διαδικασία συζήτησης κατά την οποία οι μετέχοντες προσπαθούν να ξεπεράσουν τις δικές τους απόψεις, με σκοπό να λειτουργήσουν σαν μέλη ενός σώματος που έχει δικά του συμφέροντα και στόχους. Σε μια τέτοια ατμόσφαιρα, που χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια και ευγένεια, οι ιδέες δεν ανήκουν στο άτομο στο οποίο εκδηλώθηκαν στη διάρκεια της συζήτησης αλλά στην ομάδα σαν σύνολο, η οποία μπορεί να υιοθετήσει, ν’ απορρίψει ή να επανεξετάσει όσο γίνεται καλύτερα εξυπηρετώντας τον επιδιωκόμενο στόχο. Η συζήτηση έχει επιτυχία στο βαθμό που όλοι οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν τις αποφάσεις που πάρθηκαν, ανεξάρτητα από τις προσωπικές απόψεις που υπήρχαν στην αρχή της συζήτησης. Κάτω από αυτές τις συνθήκες μια προηγούμενη απόφαση μπορεί κάλλιστα να επαναθεωρηθεί αν η εμπειρία παρουσιάσει μειονεκτήματα.

Βλέποντάς την από αυτή την άποψη, η συζήτηση είναι η λειτουργική έκφραση δικαιοσύνης στις ανθρώπινες υποθέσεις. Είναι τόσο ζωτική στην επιτυχία της συλλογικής προσπάθειας που πρέπει να αποτελέσει ένα βασικό χαρακτηριστικό μιας βιώσιμης στρατηγικής για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Πράγματι, η συμμετοχή των ανθρώπων εκείνων, στις δεσμεύσεις και προσπάθειες των οποίων στηρίζεται η επιτυχία μιας τέτοιας στρατηγικής, γίνεται αποτελεσματική μόνο αν η συζήτηση γίνει η οργανωτική αρχή κάθε σχεδίου. ‘Κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει στην αληθινή του στάθμη’, είναι η συμβουλή του Μπαχαλλά, ‘παρά μόνο μέσα από τη δικαιοσύνη του. Καμιά δύναμη δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο μέσα από την ενότητα. Καμιά ευημερία και καμιά ευεξία δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο μέσα από τη συζήτηση.’

IV

Τα έργα που απαιτούνται για την ανάπτυξη μιας παγκόσμιας κοινωνίας προϋποθέτουν επίπεδα ικανότητας πολύ ανώτερα από ό,τι έχει μέχρι τώρα επιτύχει η ανθρώπινη φυλή. Η κατάκτηση αυτών των επιπέδων θα χρειαστεί μια τεράστια επέκταση της πρόσβασης στη γνώση, από την πλευρά τόσο των ατόμων όσο και των κοινωνικών οργανώσεων. Η καθολική εκπαίδευση θα είναι ένας απαραίτητος παράγοντας σε αυτή τη διαδικασία διαμόρφωσης της δυνατότητας, αλλά η προσπάθεια θα έχει επιτυχία μόνο αν ανασχηματιστούν οι ανθρώπινες υποθέσεις έτσι που να μπορέσουν τόσο τα άτομα όσο και οι ομάδες σε κάθε τμήμα της κοινωνίας να αποκτήσουν γνώσεις και να τις εφαρμόσουν στη διαμόρφωση των ανθρώπινων υποθέσεων.

Σε όλη τη γραπτή ιστορία, η ανθρώπινη συνειδητότητα εξαρτιόταν από δύο βασικά συστήματα γνώσεων μέσα στα οποία οι δυνατότητές της εκφράστηκαν βαθμιαία: αυτά είναι η επιστήμη και η θρησκεία. Μέσα από αυτούς τους παράγοντες, έχει οργανωθεί η εμπειρία της φυλής, έχει ερμηνευτεί το περιβάλλον της, οι λανθάνουσες δυνάμεις της έχουν εξερευνηθεί και η ηθική και διανοητική της ζωή έχει πειθαρχηθεί. Έχουν ενεργήσει ως πραγματικοί πρόγονοι του πολιτισμού. Εκ των υστέρων, είναι προφανές, εξάλλου, ότι η αποτελεσματικότητα αυτής της διπλής δομής υπήρξε πολύ μεγάλη στη διάρκεια εκείνων των περιόδων όταν, η θρησκεία και η επιστήμη, η καθεμιά στη σφαίρα της, μπορούσαν να συνεργαστούν από κοινού.

Έχοντας ως δεδομένο την σχεδόν παγκόσμια υπόληψη που έχει σήμερα η επιστήμη, τα διαπιστευτήριά της δεν χρειάζονται περαιτέρω ανάλυση. Στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, το θέμα είναι μάλλον πώς μπορεί να οργανωθεί η επιστημονική και τεχνολογική δραστηριότητα. Αν το συγκεκριμένο έργο θεωρείται κυρίως ως αποκλειστικό δικαίωμα καθιερωμένων ελίτ που ζουν σε ένα μικρό αριθμό εθνών, είναι φανερό ότι το τεράστιο χάσμα που έχει ήδη δημιουργήσει αυτή η διευθέτηση ανάμεσα στους πλούσιους και φτωχούς του κόσμου θα συνεχίσει απλώς να διευρύνεται με τις καταστρεπτικές για την παγκόσμια οικονομία συνέπειες που ήδη παρατηρούνται. Πραγματικά, αν το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας συνεχίσει να θεωρείται βασικά ως χρήστης των προϊόντων της επιστήμης και της τεχνολογίας που δημιουργούνται αλλού, τότε τα προγράμματα που έχουν φαινομενικά σχεδιαστεί για να υπηρετήσουν τις ανάγκες της δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ορθά ως ‘ανάπτυξη’.

Μια κύρια πρόκληση, επομένως -και μάλιστα τεράστια- είναι η επέκταση της επιστημονικής και τεχνολογικής δραστηριότητας. Τα όργανα της κοινωνικής και οικονομικής αλλαγής που είναι τόσο ισχυρά πρέπει να πάψουν να είναι η κληρονομιά προνομιούχων τμημάτων της κοινωνίας και πρέπει να οργανωθούν έτσι που να επιτρέπουν στους ανθρώπους παντού να συμμετάσχουν σε τέτοια δραστηριότητα με βάση την ικανότητα. Εκτός από τη δημιουργία προγραμμάτων που κάνουν την απαιτούμενη εκπαίδευση διαθέσιμη σε όλους που μπορούν να επωφεληθούν από αυτήν, μια τέτοια αναδιοργάνωση θα προϋποθέσει την ίδρυση βιώσιμων κέντρων μάθησης σε ολόκληρο τον κόσμο, θεσμών που θα αυξήσουν την ικανότητα των λαών του κόσμου να συμμετάσχουν στη δημιουργία και εφαρμογή της γνώσης. Η στρατηγική της ανάπτυξης, αναγνωρίζοντας τις μεγάλες διαφορές στην ανθρώπινη ικανότητα, πρέπει να θέσει ως έναν κύριο στόχο να μπορέσουν όλοι οι κάτοικοι της γης να προσεγγίσουν σε μια ίση βάση τις διαδικασίες της επιστήμης και τεχνολογίας που είναι το κοινό τους πατρογονικό δικαίωμα. Συνηθισμένα επιχειρήματα για τη διατήρηση της ισχύουσας κατάστασης γίνονται καθημερινά όλο και λιγότερο επιτακτικά καθώς η επιταχυνόμενη επανάσταση στην τεχνολογία της επικοινωνίας κάνει τώρα προσιτή την ενημέρωση και μόρφωση σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων σε όλη την υφήλιο, οπουδήποτε κι αν είναι, οποιεσδήποτε κι αν είναι οι πολιτιστικές τους καταβολές.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στη θρησκευτική της ζωή, αν και διαφορετικές στο χαρακτήρα, είναι εξίσου αποθαρρυντικές. Για την τεράστια πλειονότητα του παγκόσμιου πληθυσμού, η ιδέα ότι η ανθρώπινη φύση έχει μια πνευματική διάσταση - και μάλιστα ότι η βασική της ταυτότητα είναι πνευματική- είναι μια αλήθεια που δεν χρειάζεται καμιά απόδειξη. Είναι μια αντίληψη περί πραγματικότητας που μπορεί να ανακαλυφτεί στα πιο πρώιμα μνημεία του πολιτισμού και που έχει καλλιεργηθεί επί μερικές χιλιετίες από κάθε μια από τις μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις του παρελθόντος της ανθρωπότητας. Οι διαρκείς επιτεύξεις της στη νομική, στις καλές τέχνες και στον εκπολιτισμό των ανθρώπινων σχέσεων είναι αυτά που δίνουν ουσία και έννοια στην ιστορία. Είτε με τη μια είτε με την άλλη μορφή η υποβολή της ασκεί μια καθημερινή επιρροή στη ζωή των περισσότερων ανθρώπων στη γη και όπως δείχνουν έντονα τα γεγονότα σήμερα σε όλο τον κόσμο, οι πόθοι που ξυπνάει είναι τόσο άσβηστοι όσο και ανυπολόγιστα δυνατοί.

Είναι προφανές, επομένως, ότι προσπάθειες κάθε είδους για την προώθηση της ανθρώπινης προόδου πρέπει να αποβλέπουν στην άντληση δυνατοτήτων που είναι τόσο καθολικές και εξαιρετικά δημιουργικές. Γιατί, τότε, τα πνευματικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα δεν έπαιξαν κεντρικό ρόλο στον αναπτυξιακό διάλογο; Γιατί οι περισσότερες προτεραιότητες -και μάλιστα οι περισσότερες από τις υποκείμενες υποθέσεις- που βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη της διεθνούς ανάπτυξης καθορίζονταν μέχρι τώρα από υλιστικές παγκόσμιες απόψεις τις οποίες μόνο μικρές μειονότητες του πληθυσμού της γης αποδέχονται; Πόσο βάρος μπορεί να δοθεί σε μια δήθεν αφοσίωση στην αρχή της καθολικής συμμετοχής που απαρνείται την ισχύ του ορισμού της πολιτιστικής εμπειρίας που δίνουν οι συμμετέχοντες;

Μπορεί να υποστηριχτεί ότι, αφού τα πνευματικά και ηθικά ζητήματα έχουν ιστορικά συνδεθεί με ανταγωνιστικά θεολογικά δόγματα που δεν επιδέχονται αντικειμενικές αποδείξεις, αυτά τα ζητήματα βρίσκονται έξω από το πλαίσιο των αναπτυξιακών ενδιαφερόντων της διεθνούς κοινότητας. Αν τους προσδίδαμε κάποιο σπουδαίο ρόλο θα ήταν σαν να ανοίγαμε την πόρτα ακριβώς σε εκείνες τις δογματικές επιρροές που έχουν γαλουχήσει την κοινωνική διαμάχη και έχουν παρεμποδίσει την ανθρώπινη πρόοδο. Υπάρχει αναμφισβήτητα ένα ποσοστό αλήθειας σε αυτό το επιχειρήμα. Οι εκφραστές των διαφόρων θεολογικών συστημάτων του κόσμου φέρουν μια βαριά

ευθύνη όχι μόνο για την κακή φήμη που έχει αποκτήσει η ίδια η πίστη ανάμεσα σε πολλούς προοδευτικούς στοχαστές, αλλά και για τις αναστολές και διαστρεβλώσεις που δημιουργήθηκαν στο συνεχή διάλογο της ανθρωπότητας όσον αφορά την πνευματική έννοια. Ωστόσο, το να συμπεράνει κανείς ότι η απάντηση βρίσκεται στην αποθάρρυνση της έρευνας για την πνευματική αλήθεια και στην παραμέληση των βαθύτερων ριζών της ανθρώπινης δραστηριοποίησης είναι μια κατάφορη αυταπάτη. Το μοναδικό αποτέλεσμα, στο βαθμό που αυτή η λογοκρισία έχει επιτευχθεί στην πρόσφατη ιστορία, ήταν να παραδοθεί η διαμόρφωση του μέλλοντος της ανθρωπότητας στα χέρια μιας νέας δοξασίας, εκείνης που υποστηρίζει ότι η αλήθεια είναι ηθικά ουδέτερη και τα γεγονότα είναι ανεξάρτητα από τις αξίες.

Όσον αφορά την ύπαρξη στη γη, πολλές από τις μέγιστες επιτεύξεις της θρησκείας υπήρξαν ηθικές στο χαρακτήρα. Μέσα από τις διδασκαλίες της και μέσα από τα παραδείγματα που έδωσαν ανθρώπινες ζωές που φωτίστηκαν από αυτές τις διδασκαλίες, μάζες ανθρώπων σε όλες τις εποχές και σε όλους τους τόπους έχουν αναπτύξει την ικανότητα να αγαπούν. Έχουν μάθει να θέτουν υπό έλεγχο τη ζωώδη πλευρά της φύσης τους, να κάνουν μεγάλες θυσίες για το κοινό καλό, να συγχωρούν, να είναι γενναιόδωροι και να εμπιστεύονται, να χρησιμοποιούν τον πλούτο και άλλους πόρους με τρόπους που εξυπηρετούν την πρόοδο του πολιτισμού. Έχουν επινοηθεί θεσμικά συστήματα για να μεταφράζουν αυτές τις ηθικές προόδους σε κανόνες κοινωνικής ζωής σε ευρεία κλίμακα. Όσο κι αν επισκιάζονται από δογματικές προσθήκες και παρεκτρέπονται από διασπαστικές διαμάχες, οι πνευματικές ωθήσεις που τέθηκαν σε κίνηση από υπερβατικές μορφές όπως ήταν ο Κρίσνα, ο Μωυσής, ο Βούδας, ο Ζωροάστρης, ο Ιησούς και ο Μωάμεθ αποτέλεσαν την κύρια επίδραση στον εκπολιτισμό του ανθρώπινου χαρακτήρα.

Αφού, λοιπόν, η πρόκληση είναι η ενίσχυση της ανθρωπότητας μέσα από μια τεράστια αύξηση της πρόσβασης στη γνώση, η στρατηγική που μπορεί να την κάνει εφικτή πρέπει να χτιστεί γύρω από ένα συνεχή και έντονο διάλογο ανάμεσα στην επιστήμη και τη θρησκεία. Είναι -ή μέχρι τώρα θα έπρεπε να είναι- μια κοινοτοπία ότι, σε κάθε σφαίρα της ανθρώπινης δραστηριότητας και σε κάθε επίπεδο, η διορατικότητα και οι εμπειρίες που αντιπροσωπεύουν την επιστημονική επίτευξη πρέπει να στραφούν προς τη δύναμη της πνευματικής δέσμευσης και ηθικής αρχής για να εξασφαλίσουν την κατάλληλη εφαρμογή τους. Οι άνθρωποι χρειάζεται να μάθουν, για παράδειγμα, πώς να ξεχωρίζουν το γεγονός από την εικασία -μάλιστα να διακρίνουν τις υποκειμενικές απόψεις από την αντικειμενική πραγματικότητα. Ωστόσο, ο βαθμός στον οποίο τα άτομα και οι θεσμοί που είναι με αυτό τον τρόπο εφοδιασμένοι μπορούν να συμβάλλουν στην ανθρώπινη πρόοδο, θα καθοριστεί από την αφοσίωσή τους στην αλήθεια και την αποδέσμευσή τους από τις προτροπές των δικών τους συμφερόντων και παθών. Μια άλλη ικανότητα που πρέπει η επιστήμη να καλλιεργήσει σε όλους τους ανθρώπους είναι η σκέψη με βάση την εξέλιξη, συμπεριλαμβανομένης και της ιστορικής εξέλιξης. Ωστόσο, αν αυτή η διανοητική πρόοδος πρόκειται να συμβάλει τελικά στην προώθηση της ανάπτυξης, η προοπτική της δεν πρέπει να επισκιαστεί από προκαταλήψεις που έχουν σχέση με τη φυλή, τις πολιτιστικές καταβολές, το φύλο, ή τη μισαλλοδοξία. Παρομοίως, η εκπαίδευση που μπορεί να καταστήσει δυνατή τη συμμετοχή των κατοίκων της γης στην παραγωγή του πλούτου θα προωθήσει τους στόχους της ανάπτυξης μόνο στο βαθμό που αυτή η ώθηση φωτίζεται από την πνευματική αντίληψη ότι η υπηρεσία προς την ανθρωπότητα είναι ο σκοπός τόσο της ατομικής ζωής όσο και της κοινωνικής οργάνωσης.

V

Τα οικονομικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα είναι ανάγκη να διευθετηθούν ανυψώνοντας το επίπεδο της ανθρώπινης ικανότητας με τη διεύρυνση της γνώσης σε όλα τα επίπεδα. Όπως έχει δείξει η εμπειρία των πρόσφατων δεκαετιών, τα υλικά αγαθά και οι προσπάθειες δεν μπορούν να θεωρηθούν σαν αυτοσκοποί. Η αξία τους δεν έγκειται μόνο στην εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών της ανθρωπότητας όσον αφορά τη στέγη, την τροφή, την υγιεινή και τα παρόμοια αλλά και στην επέκταση της ευρύτητας των ανθρώπινων ικανοτήτων. Ο πιο σημαντικός ρόλος που μπορούν να παίξουν οι οικονομικές προσπάθειες στην ανάπτυξη έγκειται, επομένως, στον εφοδιασμό των ανθρώπων και των θεσμών με μέσα τα οποία μπορούν να επιτύχουν τον πραγματικό σκοπό της ανάπτυξης: δηλαδή την τοποθέτηση των θεμελίων για μια νέα κοινωνική τάξη που μπορεί να αναπτύξει τις απεριόριστες δυνατότητες που λανθάνουν στην ανθρώπινη συνείδηση.

Η πρόκληση για την οικονομική σκέψη είναι η απερίφραστη αποδοχή αυτού του σκοπού της ανάπτυξης -και του ίδιου του ρόλου της στη δημιουργία των μέσων για την επίτευξή της. Μόνο με αυτό τον τρόπο μπορούν τα οικονομικά και οι σχετικές επιστήμες να απελευθερωθούν από τα δεσμά των υλιστικών ενασχολήσεων που τους διασπούν τώρα την προσοχή και να εκπληρώσουν τις δυνατότητές τους ως όργανα ζωτικά για την επίτευξη της ανθρώπινης ευημερίας με όλη τη σημασία του όρου. Πουθενά δεν είναι πιο εμφανής η ανάγκη για έναν αυστηρό διάλογο ανάμεσα στο έργο της επιστήμης και τη διορατικότητα της θρησκείας.

Το πρόβλημα της φτώχειας είναι ένα θέμα αξιοπρόσεχτο. Οι προτάσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπισή του στηρίζονται στην πεποίθηση ότι υπάρχουν υλικοί πόροι, ή μπορούν να δημιουργηθούν με επιστημονική και τεχνολογική προσπάθεια, οι οποίοι θα ανακουφίσουν και τελικά θα ξεριζώσουν εντελώς αυτή την αιώνια κατάσταση που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη ζωή. Ένας κύριος λόγος για τον οποίο δεν έχει επιτευχθεί μια τέτοια ανακούφιση είναι ότι οι απαραίτητες επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις ανταποκρίνονται σε μια σειρά από προτεραιότητες που μόνο κατά παρέκβαση σχετίζονται με τα πραγματικά συμφέροντα του συνόλου της ανθρωπότητας. Θα απαιτηθεί μια ριζική αναδιάταξη αυτών των προτεραιοτήτων αν πρόκειται ο κόσμος ν'απαλλαχτεί από το βάρος της φτώχειας. Μια τέτοια επίτευξη απαιτεί μια αποφασιστική αναζήτηση κατάλληλων αξιών, μια αναζήτηση που θα δοκιμάσει βαθιά τόσο τους πνευματικούς όσο και τους επιστημονικούς πόρους της ανθρωπότητας. Η θρησκεία θα εμποδιστεί σοβαρά στη συμβολή της σε αυτό το κοινό επιχείρημα εφόσον παραμένει αιχμάλωτη των διασπαστικών δογμάτων που δεν μπορούν να διακρίνουν την ικανοποίηση από την απλή παθητικότητα και που διδάσκουν ότι η φτώχεια είναι ένα κληρονομικό γνώρισμα της ζωής στη γη, η απόδραση από την οποία βρίσκεται μόνο στον άλλο κόσμο. Για να υπάρξει αποτελεσματική συμμετοχή στον αγώνα για την υλική ευημερία της ανθρωπότητας, το θρησκευτικό πνεύμα πρέπει να βρει -στην Πηγή της έμπνευσης από την οποία ρέει- νέες πνευματικές αντιλήψεις και αρχές που σχετίζονται με μια εποχή που επιζητεί να καθιερώσει ενότητα και δικαιοσύνη στις ανθρώπινες υποθέσεις.

Η ανεργία προβάλλει παρόμοια ζητήματα. Στους περισσότερους σύγχρονους στοχαστές, η αντίληψη περί εργασίας έχει περιοριστεί στην επικερδή απασχόληση που στοχεύει στην απόκτηση των μέσων για την κατανάλωση διαθέσιμων αγαθών. Το σύστημα είναι κυκλικό: απόκτηση και

κατανάλωση που καταλήγει στη διατήρηση και επέκταση των προϊόντων και συνεπώς στην υποστήριξη της πληρωμένης απασχόλησης. Βλέποντάς τις μεμονωμένα, όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι ουσιαστικές για την ευημερία της κοινωνίας. Η ανεπάρκεια της γενικής αντίληψης μπορεί να διαπιστωθεί τόσο στην απάθεια που διακρίνουν οι κοινωνικοί σχολιαστές μέσα σε ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων σε κάθε χώρα όσο και στην αποθάρρυνση που νιώθουν όλο και μεγαλύτερες στρατιές ανέργων.

Δεν προκαλεί έκπληξη, επομένως, η συνεχώς γενικότερη παραδοχή ότι ο κόσμος έχει την επείγουσα ανάγκη μιας ‘‘νέας ηθικής στην εργασία’’. Και πάλι, τίποτα εκτός από τις αντιλήψεις που παράγονται από τη δημιουργική αλληλεπίδραση των επιστημονικών και θρησκευτικών συστημάτων της γνώσης δεν μπορεί να προσφέρει έναν τόσο θεμελιώδη επαναπροσανατολισμό συνηθειών και συμπεριφορών. Αντίθετα με τα ζώα, τα οποία χρησιμοποιούν σαν μέσα συντήρησης τους ό,τι τους παρέχει πρόθυμα το περιβάλλον, τα ανθρώπινα όντα αναγκάζονται να εκφράσουν τις τεράστιες δυνατότητες που λανθάνουν μέσα τους μέσα από παραγωγική εργασία προορισμένη να αντιμετωπίσει τις δικές τους ανάγκες αλλά και των άλλων. Ενεργώντας κατά αυτό τον τρόπο, γίνονται μέτοχοι, έστω και σε χαμηλό επίπεδο, στις διαδικασίες εξέλιξης του πολιτισμού. Εκπληρώνουν σκοπούς που τους ενώνουν με τους άλλους. Η εργασία, στο βαθμό που εκτελείται συνειδητά με ένα πνεύμα υπηρεσίας στην ανθρωπότητα, λέει ο Μπαχαολλά, είναι μια μορφή προσευχής, ένα μέσο λατρείας του Θεού. Κάθε άτομο έχει την ικανότητα να δει από μόνο του κάτω από αυτό το φως, και σε αυτήν ακριβώς την αναφαίρετη ικανότητα του εαυτού πρέπει να καταφύγει η στρατηγική της ανάπτυξης, οποιαδήποτε κι αν είναι η φύση των σχεδίων που επιδιώκονται, οποιοσδήποτε κι αν είναι οι αμοιβές που υπόσχονται. Καμιά στενότερη προοπτική δεν θα απαιτήσει ποτέ από τους ανθρώπους του κόσμου το μέγεθος της προσπάθειας και δέσμευσης που απαιτούν τα οικονομικά έργα που βρίσκονται μπροστά.

Μια πρόκληση παρόμοιας φύσης αντιμετωπίζουν οι οικονομικοί στοχαστές σαν αποτέλεσμα της περιβαλλοντικής κρίσης. Οι πλάνες στις θεωρίες που βασίζονται στην πεποίθηση ότι δεν υπάρχουν όρια στην ικανότητα της φύσης να εκπληρώνει οποιαδήποτε απαίτηση της προβάλλουν τα ανθρώπινα όντα έχουν τώρα ξεσκεπαστεί ψυχρά. Ένας πολιτισμός που προσδίδει απόλυτη αξία στην επέκταση, απόκτηση και ικανοποίηση των αναγκών των ανθρώπων υποχρεώνεται να αναγνωρίσει ότι τέτοιοι στόχοι δεν είναι από μόνοι τους ρεαλιστικοί οδηγοί για μια πολιτική. Ανεπαρκείς είναι επίσης και οι προσεγγίσεις σε οικονομικά ζητήματα των οποίων τα όργανα για τη λήψη αποφάσεων δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν το γεγονός ότι οι περισσότερες από τις κύριες προκλήσεις είναι περισσότερο παγκόσμιες παρά ειδικές στη σκοπιά τους.

Η ειλικρινής ελπίδα ότι αυτή η ηθική κρίση θα αντιμετωπιστεί κάπως με τη θεοποίηση της ίδιας της φύσης αποτελεί ένδειξη της πνευματικής και διανοητικής απόγνωσης που έχει επιφέρει η κρίση. Η παραδοχή ότι η δημιουργία είναι ένα οργανικό σύνολο και ότι η ανθρωπότητα έχει την ευθύνη να φροντίζει γι'αυτό το σύνολο, παρόλο που είναι ευπρόσδεκτη, δεν αντιπροσωπεύει μια δύναμη επιρροής που μπορεί από μόνη της να καθιερώσει στη συνείδηση των ανθρώπων ένα νέο σύστημα αξιών. Μόνο μια καινοτομία στην αντίληψη που να είναι επιστημονική και πνευματική με όλη τη σημασία των όρων, θα καταστήσει ικανή την ανθρώπινη φυλή να πάρει την κηδεμονία προς την οποία εξωθείται από την ιστορία.

Όλοι οι άνθρωποι θα πρέπει αργά ή γρήγορα να επανακτήσουν, για παράδειγμα, την ικανότητα της ευαρέσκειας, την παραδοχή της ηθικής πειθαρχίας και την αφοσίωση στο καθήκον

που, μέχρι σχετικά πρόσφατα, θεωρούνταν ουσιαστικές πλευρές της ανθρώπινης ιδιότητας. Επανειλημμένα σε όλη την πορεία της ιστορίας, οι διδασκαλίες των Ιδρυτών των μεγάλων θρησκειών μπόρεσαν να ενσταλάξουν αυτές τις ιδιότητες του χαρακτήρα στη μάζα των ανθρώπων που ανταποκρίθηκε σε αυτές. Οι ίδιες ιδιότητες είναι ακόμη πιο ζωτικές σήμερα, αλλά η έκφρασή τους πρέπει τώρα να συμφωνεί με την ενηλικίωση της ανθρωπότητας. Εδώ και πάλι, η πρόκληση της θρησκείας είναι να απελευθερωθεί από τις έμμονες ιδέες του παρελθόντος: η ευαρέσκεια δεν είναι μοιρολατρία. Η ηθική δεν έχει τίποτα το κοινό με τον πουριτανισμό που απαρνιέται τη ζωή και που έχει τόσο συχνά τολμήσει να μιλήσει στο όνομά της και η γνήσια αφοσίωση στο καθήκον δεν δημιουργεί συναισθήματα προσποιητής ευλάβειας αλλά αξιοπρέπειας.

Το αποτέλεσμα που έχει η επίμονη άρνηση στις γυναίκες της πλήρους ισότητας με τους άντρες οξύνει ακόμη περισσότερο την πρόκληση που αντιμετωπίζει η επιστήμη και η θρησκεία στην οικονομική ζωή της ανθρωπότητας. Στον κάθε αντικειμενικό παρατηρητή η αρχή της ισότητας των φύλων είναι ουσιώδης για κάθε ρεαλιστική σκέψη σχετικά με τη μελλοντική ευημερία της γης και των ανθρώπων της. Αντιπροσωπεύει μια αλήθεια για την ανθρώπινη φύση που δεν αναγνωρίστηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος της στη διάρκεια των μακρόχρονων εποχών της παιδικής και εφηβικής ηλικίας της φυλής. “Οι γυναίκες και οι άντρες”, επιβεβαιώνει εμφατικά ο Μπαχαλλά, “ήταν και θα είναι πάντα ίσοι στα μάτια του Θεού”. Η λογική ψυχή δεν έχει φύλο και οποιεσδήποτε κοινωνικές αδικίες έχουν υπαγορευτεί από τις απαιτήσεις της επιβίωσης στο παρελθόν, δεν μπορούν σαφώς να δικαιολογηθούν σε μια στιγμή που η ανθρωπότητα στέκεται στο κατώφλι της ωριμότητας. Μια δέσμευση στην καθιέρωση της πλήρους ισότητας ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα, σε όλους τους τομείς της ζωής και σε κάθε επίπεδο της κοινωνίας, θα είναι ουσιώδης για την επιτυχία των προσπαθειών για τη σύλληψη και εφαρμογή μιας στρατηγικής για παγκόσμια ανάπτυξη.

Πραγματικά, κατά κάποιο τρόπο, η πρόοδος σε αυτό τον τομέα θα είναι από μόνη της ένα μέτρο επιτυχίας οποιουδήποτε αναπτυξιακού προγράμματος. Παίρνοντας ως δεδομένο το ζωτικό ρόλο της οικονομικής δραστηριότητας στην εξέλιξη του πολιτισμού, η ορατή ένδειξη της ταχύτητας με την οποία προοδεύει η ανάπτυξη θα είναι ο βαθμός στον οποίο οι γυναίκες αποκτούν πρόσβαση σε όλους τους τομείς της οικονομικής προσπάθειας. Η πρόκληση προχωρεί πέρα από την εξασφάλιση μιας δίκαιης κατανομής της ευκαιρίας, όσο σημαντική κι αν είναι αυτή. Απαιτεί μια θεμελιώδη επανεξέταση των οικονομικών θεμάτων με έναν τρόπο που θα προκαλέσει την πλήρη συμμετοχή ενός φάσματος ανθρώπινης εμπειρίας και διορατικότητας που μέχρι τώρα είχε αποκλειστεί κατά μεγάλο μέρος από το διάλογο. Τα κλασικά οικονομικά πρότυπα απρόσωπων αγορών στις οποίες οι άνθρωποι ενεργούν αυτόνομα κάνοντας τις δικές τους επιλογές δεν θα εξυπηρετήσουν τις ανάγκες ενός κόσμου που παρακινείται από τα ιδανικά της ενότητας και της δικαιοσύνης. Η κοινωνία θα έχει να αντιμετωπίσει όλο και περισσότερο την πρόκληση της ανάπτυξης καινούργιων οικονομικών προτύπων που θα έχουν διαμορφωθεί από αντιλήψεις που προκύπτουν από μια συμπαθητική κατανόηση μιας κοινής εμπειρίας, από τη θεώρηση των ανθρώπων σε σχέση με τους άλλους και από μια αναγνώριση της ουσιαστικότητας του ρόλου της οικογένειας και της κοινότητας στην κοινωνική ευημερία. Μια τέτοια διανοητική καινοτομία -κυρίως αλτρομιστική παρά εγωκεντρική- πρέπει να προσεγγίσει τόσο τις πνευματικές όσο και τις επιστημονικές ευαισθησίες της φυλής και χιλιετίες εμπειρίας έχουν προετοιμάσει τις γυναίκες να κάνουν δραστικές συνεισφορές στην κοινή προσπάθεια.

VI

Για να φανταστεί κανείς μια μεταμόρφωση της κοινωνίας σε αυτή την κλίμακα πρέπει να θέσει το ερώτημα τόσο της εξουσίας που πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξή της όσο και του θέματος που συνδέεται αδιάρρηκτα με αυτήν, δηλαδή η πηγή που θα ασκήσει αυτή τη εξουσία. Όπως συμβαίνει με όλες τις άλλες συνέπειες της επιταχυνόμενης ενοποίησης του πλανήτη και των ανθρώπων του, και οι δύο αυτοί γνωστοί όροι έχουν την άμεση ανάγκη επαναπροσδιορισμού.

Σε όλη την ιστορία -και παρά τις θεολογικά και ιδεολογικά εμπνευσμένες επιβεβαιώσεις για το αντίθετο- η εξουσία έχει ερμηνευτεί βασικά σαν προνόμιο που απολαμβάνουν άτομα ή ομάδες. Συχνά, μάλιστα έχει εκφραστεί απλά σαν μέσο που χρησιμοποιείται εναντίον άλλων. Αυτή η ερμηνεία της εξουσίας έχει γίνει ένα συμφυές γνώρισμα της διαίρεσης και της διαμάχης χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φυλής στη διάρκεια των τελευταίων χιλιετηρίδων, άσχετα από τους κοινωνικούς, θρησκευτικούς, ή πολιτικούς προσανατολισμούς που ίσχυαν σε συγκεκριμένες εποχές και σε συγκεκριμένα μέρη του κόσμου. Γενικά, η εξουσία υπήρξε μια ιδιότητα ατόμων, φατριών, λαών, τάξεων και εθνών. Υπήρξε μια ιδιότητα που είχε ιδιαίτερα σχέση με άντρες παρά με γυναίκες. Το βασικό της αποτέλεσμα ήταν να παρέχει στους καρπωτές της την ικανότητα να αποκτούν, να υπερβαίνουν, να κυριαρχούν, να αντιστέκονται, να κερδίζουν.

Οι ιστορικές διαδικασίες που προέκυψαν ήταν υπεύθυνες τόσο για τις καταστροφικές αντιξοότητες στην ανθρώπινη ευημερία όσο και για τις εξαιρετικές προόδους του πολιτισμού. Για να εκτιμήσουμε τα οφέλη πρέπει να αναγνωρίσουμε επίσης και τις αντιξοότητες καθώς και τους σαφείς περιορισμούς των προτύπων συμπεριφοράς που τα παρήγαγαν. Συνήθειες και συμπεριφορές που είχαν σχέση με τη χρήση της εξουσίας και εμφανίστηκαν στη διάρκεια των μακρών εποχών της βρεφικής και εφηβικής ηλικίας της ανθρωπότητας έχουν φτάσει στα ανώτατα όρια της δραστηριότητάς τους. Σήμερα, σε μια εποχή στην οποία τα επιτακτικά της προβλήματα έχουν παγκόσμια διάσταση, η επιμονή στην ιδέα ότι εξουσία σημαίνει πλεονέκτημα για διάφορα τμήματα της ανθρώπινης οικογένειας είναι βαθιά εσφαλμένη στη θεωρία και δεν έχει κανένα πρακτικό όφελος για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη του πλανήτη. Εκείνοι οι οποίοι προσκολλούνται σ' αυτήν -και που μπορεί σε παλαιότερες εποχές να ένιωθαν βέβαιοι για μια τέτοια προσκόλληση- βλέπουν τώρα τα σχέδιά τους να παγιούνται σε ανεξήγητες αποτυχίες και εμπόδια. Στην παραδοσιακή, ανταγωνιστική της έκφραση, η εξουσία είναι τόσο άσχετη στις ανάγκες του μέλλοντος της ανθρωπότητας όσο θα ήταν η τεχνολογία της ατμομηχανής στο έργο της ανύψωσης διαστημικών δορυφόρων σε τροχιές γύρω από τη γη.

Η αναλογία είναι περισσότερο από λίγο κατάλληλη. Η ανθρώπινη φυλή ωθείται από τις απαιτήσεις της δικής της ωρίμανσης στο να απελευθερωθεί από την κληρονομημένη της αντίληψη και χρήση της εξουσίας. Το ότι μπορεί να το κάνει αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι παρόλο που κυριαρχείται από την παραδοσιακή αντίληψη, η ανθρωπότητα μπορούσε πάντα να συλλάβει τη εξουσία με άλλες μορφές κρίσιμες για τις ελπίδες της. Η ιστορία παρέχει πλείστες μαρτυρίες ότι, όσο και διακεκομμένα και ανάρμοστα, άνθρωποι κάθε προέλευσης, στην πορεία των εποχών, άντλησαν ένα ευρύ φάσμα δημιουργικών πόρων μέσα από τον εαυτό τους. Το πιο φανερό παράδειγμα, ίσως, υπήρξε η δύναμη της ίδιας της αλήθειας, ένας παράγοντας αλλαγής που συνδέεται με μερικές από τις

μεγαλύτερες εξελίξεις στη φιλοσοφική, θρησκευτική, καλλιτεχνική και επιστημονική εμπειρία της φυλής. Η δύναμη του χαρακτήρα αντιπροσωπεύει ένα ακόμη μέσο ενεργοποίησης τεράστιας ανθρώπινης αντίδρασης, όπως συμβαίνει και με την επίδραση του παραδείγματος, είτε στην ατομική ζωή των ανθρώπων είτε στις ανθρώπινες κοινωνίες. Σχεδόν ολοκληρωτικά ανεκτίμητο είναι το μέγεθος της δύναμης που θα παραχθεί από την επίτευξη της ενότητας, μια επίδραση “τόσο δυναμική”, σύμφωνα με τα λόγια του Μπαχαολλά, “που μπορεί να φωτίσει ολόκληρη τη Γη.”

Οι θεσμοί της κοινωνίας θα καταφέρουν να αποσπάσουν και να καθοδηγήσουν τις δυνατότητες που λανθάνουν στη συνείδηση των λαών του κόσμου στο βαθμό που η άσκηση της εξουσίας διέπεται από αρχές που εναρμονίζονται με τα εξελισσόμενα συμφέροντα μιας ανθρώπινης φυλής που ωριμάζει γρήγορα. Αυτές οι αρχές περιλαμβάνουν την υποχρέωση εκείνων που είναι στην εξουσία να κερδίσουν την εμπιστοσύνη, το σεβασμό και τη γνήσια υποστήριξη εκείνων των οποίων τις πράξεις επιζητούν να κατευθύνουν. Να συζητούν ανοικτά και όσο γίνεται περισσότερο με όλους όσους τα συμφέροντά τους επηρεάζονται από αποφάσεις που παίρνονται, να εκτιμούν με έναν αντικειμενικό τρόπο τόσο τις πραγματικές ανάγκες όσο και τις φιλοδοξίες των κοινοτήτων που υπηρετούν, να επωφεληθούν από την επιστημονική και ηθική πρόοδο έτσι ώστε να κάνουν κατάλληλη χρήση των πόρων της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένου της ενέργειας των μελών της. Καμιά απολύτως αρχή αποτελεσματικής εξουσίας δεν είναι τόσο σημαντική όσο η προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στο χτίσιμο και στη διατήρηση της ενότητας ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας και στα μέλη των διαχειριστικών της θεσμών. Έχει ήδη γίνει αναφορά στο στενά συνδεδεμένο θέμα της αφοσίωσης στην αναζήτηση της δικαιοσύνης σε όλα τα ζητήματα.

Σαφώς, τέτοιες αρχές μπορούν να λειτουργήσουν μόνο μέσα σε έναν πολιτισμό που είναι ουσιαστικά δημοκρατικός στο πνεύμα και στη μέθοδο. Λέγοντας αυτό, ωστόσο, δεν υποστηρίζουμε την ιδεολογία του κομματισμού που έχει άφοβα προσλάβει παντού το όνομα της δημοκρατίας, και η οποία, παρά τις εντυπωσιακές συνεισφορές της στην ανθρώπινη πρόοδο στο παρελθόν, σήμερα βρίσκεται βυθισμένη στον κυνισμό, την απάθεια και τη διαφθορά που έχει προκαλέσει. Για την επιλογή εκείνων οι οποίοι θα πάρουν συλλογικές αποφάσεις εκ μέρους της, η κοινωνία δεν χρειάζεται και δεν εξυπηρετείται σωστά από το πολιτικό σκηνικό της ανάδειξης υποψηφίων, της ψηφοθηρίας και της άγρας πελατών. Έγκειται στη δυνατότητα όλων των ανθρώπων, καθώς εκπαιδεύονται σταδιακά και πείθονται ότι τα πραγματικά τους αναπτυξιακά συμφέροντα εξυπηρετούνται με προγράμματα που τους προτείνονται, να υιοθετήσουν εκλογικές διαδικασίες που θα εξευγενίσουν βαθμιαία την επιλογή των σωμάτων που παίρνουν αποφάσεις.

Καθώς η ενοποίηση της ανθρωπότητας αποκτά ορμή, εκείνοι που έχουν έτσι επιλεγεί θα πρέπει συνεχώς περισσότερο να δουν όλες τις προσπάθειές τους από μια παγκόσμια προοπτική. Όχι μόνο σε εθνικό αλλά επίσης και σε τοπικό επίπεδο, οι εκλεγμένοι κυβερνήτες των ανθρώπινων υποθέσεων θα πρέπει, κατά την άποψη του Μπαχαολλά, να θεωρήσουν τον εαυτό τους υπεύθυνο για την ευημερία όλης της ανθρωπότητας.

VII

Το έργο της δημιουργίας μιας παγκόσμιας στρατηγικής για την ανάπτυξη που θα επιταχύνει την ενηλικίωση της ανθρωπότητας αποτελεί μια πρόκληση για τη θεμελιώδη αναμόρφωση όλων των θεσμών της κοινωνίας. Οι πρωταγωνιστές προς τους οποίους απευθύνεται η πρόκληση είναι όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη: το σύνολο της ανθρωπότητας, τα μέλη των κυβερνώντων θεσμών σε όλα τα επίπεδα, άτομα που υπηρετούν σε υπηρεσίες διεθνούς συντονισμού, επιστήμονες και κοινωνικοί στοχαστές, όλοι εκείνοι που είναι προικισμένοι με καλλιτεχνικά ταλέντα ή που έχουν πρόσβαση στα μέσα επικοινωνίας και αρχηγοί μη κυβερνητικών οργανισμών. Η ανταπόκριση που απαιτείται πρέπει να βασιστεί σε μια άνευ όρων αναγνώριση της ενότητας της ανθρωπότητας, σε μια δέσμευση για την καθιέρωση της δικαιοσύνης ως οργανωτικής αρχής της κοινωνίας και στην αποφασιστικότητα να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι δυνατότητες που μπορεί να δημιουργήσει ένας συστηματικός διάλογος ανάμεσα στις επιστημονικές και θρησκευτικές ιδιοφυίες της φυλής για το χτίσιμο της ανθρώπινης ικανότητας. Το εγχείρημα απαιτεί μια ριζική επαναθεώρηση των περισσότερων ιδεών και αντιλήψεων που διέπουν σήμερα την κοινωνική και οικονομική ζωή. Πρέπει να συνδυαστεί επίσης με μια πεποίθηση ότι, όσο μακρόχρονη κι αν είναι η διαδικασία και οποιεσδήποτε αντιξοότητες κι αν απαντηθούν, η διακυβέρνηση των ανθρώπινων υποθέσεων μπορεί να γίνει έτσι που να εξυπηρετεί τις πραγματικές ανάγκες της ανθρωπότητας.

Μόνο αν η συλλογική παιδική ηλικία της ανθρωπότητας έχει πραγματικά φτάσει στο πέρας της και ξεπροβάλλει η εποχή της ενηλικίωσης μια τέτοια προοπτική σημαίνει κάτι περισσότερο από μια άλλη ουτοπική αυταπάτη. Το να φανταστεί κανείς ότι μια προσπάθεια του μεγέθους που διαγράφεται εδώ μπορεί να γίνει από απελπισμένους και αμοιβαία ανταγωνιστικούς λαούς και έθνη συγκρούεται με όλη την αποδεδειγμένη σοφία. Μόνο αν, όπως επιβεβαιώνει ο Μπαχαολλά στην προκειμένη περίπτωση, η πορεία της ανθρώπινης εξέλιξης έχει φτάσει σε ένα από αυτά τα αποφασιστικά και κρίσιμα σημεία μέσα από τα οποία όλα τα φαινόμενα της ύπαρξης ωθούνται ξαφνικά μπροστά σε νέα στάδια της ανάπτυξής τους, μπορεί να συλλάβει κανείς μια τέτοια δυνατότητα. Μια βαθιά πεποίθηση ότι μια τόσο μεγάλη μεταμόρφωση στην ανθρώπινη συνείδηση βρίσκεται σε εξέλιξη έχει εμπνεύσει τις απόψεις που προβάλλονται σε αυτή τη δήλωση. Σε όλους εκείνους που αναγνωρίζουν γνωστές προτροπές μέσα στις καρδιές τους, τα λόγια του Μπαχαολλά φέρνουν την επιβεβαίωση ότι ο Θεός, σε αυτή την απaráμιλλη μέρα, έχει προικίσει την ανθρωπότητα με πνευματικά μέσα ισότιμα με την πρόκληση:

Ω εσείς που κατοικείτε τους ουρανούς και τη γη! Έχει εμφανιστεί εκείνο που δεν έχει ποτέ πριν εμφανιστεί.

Αυτή είναι η Ημέρα κατά την οποία οι πιο υπέροχες εύνοιες του Θεού έχουν διαχυθεί πάνω στους ανθρώπους, η Ημέρα κατά την οποία η πανίσχυρη χάρη Του έχει διαποτίσει όλα τα δημιουργήματα.

Η αναστάτωση που συγκλονίζει τώρα τις ανθρώπινες υποθέσεις δεν έχει προηγούμενο και πολλές από τις συνέπειές της είναι απέραντα καταστροφικές. Κίνδυνοι αδιανόητοι σε όλη την ιστορία συγκεντρώνονται γύρω από μια ταραγμένη ανθρωπότητα. Το μεγαλύτερο σφάλμα, ωστόσο, που θα μπορούσαν να κάνουν οι ηγέτες του κόσμου σε αυτή την κρίσιμη φάση θα ήταν να επιτρέψουν στην κρίση να επιφέρει αμφιβολία όσον αφορά την τελική έκβαση της διαδικασίας που εκτυλίσσεται. Ένας κόσμος πεθαίνει και ένας καινούριος αγωνίζεται να γεννηθεί. Οι συνήθειες, οι συμπεριφορές και οι θεσμοί που έχουν επισωρευτεί ανά τους αιώνες υποβάλλονται σε δοκιμασίες που είναι τόσο απαραίτητες στην ανάπτυξη του ανθρώπου όσο και αναπόφευκτες. Εκείνο που απαιτείται από τους

λαούς του κόσμου είναι ένας βαθμός πίστης και αποφασιστικότητας που να ταιριάζει στις τεράστιες ενέργειες με τις οποίες ο Δημιουργός όλων των πραγμάτων έχει προικίσει την πνευματική άνοιξη της φυλής. “Να είστε ενωμένοι στην πρόθεση,” είναι η έκκληση του Μπαχαλλά,

να είστε ένας στη σκέψη. Ας είναι κάθε πρωί καλύτερο από το βράδυ του και κάθε αύριο πλουσιότερο από το χθες του. Η αξία του ανθρώπου βρίσκεται στην υπηρεσία και στην αρετή και όχι στη μεγαλοπρέπεια της αφθονίας και του πλούτου. Προσέξτε τα λόγια σας να είναι απαλλαγμένα από μάταιες φαντασιώσεις και εγκόσμιες επιθυμίες και οι πράξεις σας να είναι εξαγνισμένες από πονηρία και καχυποψία. Μη σπαταλάτε τον πλούτο της πολύτιμης ζωής σας στην επιδίωξη του κακού και της διεφθαρμένης συμπάθειας και ούτε να επιτρέψετε στις προσπάθειές σας να καταναλωθούν στην προώθηση του προσωπικού σας συμφέροντος. Να είστε γενναιόδωροι στις μέρες της αφθονίας σας και να είστε υπομονετικοί την ώρα της απώλειας. Η αντιξοότητα ακολουθείται από επιτυχία και οι χαρές ακολουθούν τη θλίψη. Φυλαχτείτε από την οκνηρία και τη νωθρότητα και προσκολληθείτε σε αυτό που ωφελεί την ανθρωπότητα, είτε νέοι είτε ηλικιωμένοι, είτε υψηλά είτε χαμηλά ιστάμενοι. Προσέξτε μήπως και σπείρετε διχόνοια ανάμεσα στους ανθρώπους ή φυτέψτε αγκάθια αμφιβολίας σε αγνές και ακτινοβόλες καρδιές.